

Matjaž REGOVEC

Psihološko raziskovanje jungovske psihoanalitične teze o promiskuiteti

Psychological research into the jungian psychoanalytical thesis on promiscuity

POVZETEK

Jungovska psihoanalitična teza o promiskuiteti navaja dva osnovna tipa promiskuitete – saturnski ali hladni ter jupitrski ali topli tip. Na drugi strani pa psihološki raziskovalci priznavajo kontroverze na področju raziskovanja konstruktov, ki so blizu promiskuiteti, npr. kratkoročno spolno občevanje, socioseksualnost in zakonska (partnerska) nezvestoba. Zato je smiselno raziskovanje morebitnih »tipov« tovrstnega spolnega obnašanja, saj obstajajo klastri ali kombinirani »tipi« višje ekstravertnosti, nižje prijetnosti in nižje vestnosti, ki bi utegnili biti pomembni za razumevanje promiskuitete. Zaključujem s predpostavko, da bi jungovska psihoanalitična teza o promiskuiteti utegnila predstavljati primeren okvir za nadaljnje raziskovanje psiholoških značilnosti in tipov promiskuitete pri obeh spolih.

KLJUČNE BESEDE

promiskuiteta, promiskuitivnost, jungovska psihoanaliza, teorija navezanosti, Saturn, Jupiter

SHORT ABSTRACT

According to the Jungian psychoanalytic thesis on promiscuity, there are two types of promiscuity: Saturnian or cold type, and Jupiterian or warm type. There are now however some controversial results from other psychological research into constructs that are close to promiscuity, for example short term mating, sociosexuality, marital (partnership) infidelity. So further research could now investigate possible »types« of promiscuity, because clusters or combined »types« of higher extroversion, lower agreeableness and lower conscientiousness could exist, which would extend our understanding of promiscuity. It can be hypothesised that the psychoanalytic thesis on promiscuity could represent an adequate frame for further research into some

of the basic psychological characteristics of, as well as types of promiscuity in both men and women.

KEY WORDS

promiscuity, promiscuousness, Jungian psychoanalysis, attachment theory, Saturn, Jupiter

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The Jungian psychoanalytic thesis on promiscuity has already been presented in this journal (Regovec, 2007), followed by a research monograph published some years later (Regovec, 2011). Some of its basic premises concern the archetypal roots of promiscuity that were associated with the figures of two Great Fathers in ancient Greece that were related as father and son: Chronos and Zeus, or to the Romans, Saturn and Jupiter. They were both big rulers and thus great organizers of life – albeit one old, restrictive and conservative, and the other young, expansive and progressive.

That Promiscuity has archetypal roots and its own psychodynamics, is supported by several indices. The main one is the numinous experience of promiscuous sexual behaviour as described by people involved in such behaviour, *numinosum* and *tremendum* generally being the main dimensions of archetypal experience (Jung, 1902-1954). The other is the compulsive character of promiscuity – which in this case seems to stem not from neurosis, but from some other deeper dimension of the soul. It has already been shown that promiscuity is not a neurotic activity (Regovec, 2014).

The Chronos, Oedipus and Saturn type of promiscuity: cold, hidden, dark, masculine

Chronos or Saturn personified preservation of the status quo by devouring his children because of fear of being overthrown by his son. Some deep dimensions of human nature were connected with him, such as lust, greed, emotional coldness and cruelty, and also manipulation and revenge over his own father whom he castrated (Ouranos). Perceived as a god Saturn is relatively distant from people. Saturn, or Chronos, in mythology did have a beautiful wife Rea, but he still lusted after Phillyra. Psychologically, this can be seen as is a wish to deny and leave the partnership, in order to find a quick, shallower outlet for his or her sexual drive. The relationship with the partner has become too complicated and a question arises – who is going to stay and work on this?)

Chronos does not want patiently and painstakingly to work on the emotions within the partnership relationship with his wife. As soon as there is a chance, he, as a stallion, jumps out of the relationship and wants quick sexual satisfaction with Phillyra. But, as soon as his son Chiron is born, he flees, missing the psychological opportunity of becoming a father and thus losing this opportunity for development. Chronos is a universal ruler who rules from the region of immortality, yet he also has his human counterpart. This is legendary Oedipus who realized the old Saturnian idea of patricide. He unknowingly killed his father (whom he never knew), the ruler of Thebes. A fatefully powerful passionate sexual relationship with his equally unknown mother Iocaste ensued, as he, upon solving the riddle of the Great Sphinx, became a redeemer king of Thebes.

Chronos and Oedipus were both promiscuous, and in both their promiscuity was hidden, albeit in Chronos advertently, and in Oedipus hidden from awareness. Psychoanalytically, Oedipus' partner was so attractive because she was genetically so close to him – yet, at the same time psychologically completely unknown. In the Oedipus' myth, which was the founding myth of psychoanalysis (Freud 1886-1939), an unexpected link between incest and promiscuity can be found. The sexual relationship between Iocaste and Oedipus is both incestuous and promiscuous. To the extent that the sexual partner is unknown, to this extent is the relationship promiscuous.

In these terms, a definition of promiscuity can be expanded to all relationships, be it a one night stand or a long term, stable partnership. Psychoanalytically, the extent to which the partner is psychologically unknown equals the extent to which the psychological relationship with one's mother or father has not been developed.

The Zeus and Jupiter type of promiscuity: warm, benevolent, bisexual, androgyne

It was Zeus who managed to overthrow his father Chronos the old tyrant, the Greek king of the gods, or Jupiter to the Romans. In contrast to his father, Zeus was openly promiscuous. He not only sexually consummated his regular encounters with goddesses, but also with nymphs and mortal boys, girls, men and women. As a result, he sired numerous gods and demi-gods. His wife Hera knew of, but did not condone, Zeus's activities. She was powerless to punish her husband, so in her frequent rages she would attempt to punish Zeus's partners and/or children. The difference between Saturn's promiscuity and Jupiter's was not simply in the frequency of these consummations (Jupiter was extremely active sexually), but also in the nature of the promiscuity itself. Whereas Saturn's promiscuity had to be secret, and as such was hidden behind a politically correct social persona, Jupiter's promiscuity was no secret at all. Sometimes it was performed completely openly, almost publicly. The difference lies in the fact that Jupiter generally did not run away from parental responsibility in relation to his numerous children. His main problem seems to be that he could never remain faithful for too long a time. As sure as night follows day he will be chasing the next pretty face that passes by. All his sexual encounters are brief and shallow.

This is another type of promiscuity, but archetypal nevertheless. In contrast to Saturn's, Jupiterian promiscuity is warm, benevolent, yet the very same psychological problem of hurting one's partner remains. In modern terms, there still arise problems with unwanted pregnancies, sexually transmitted diseases, and dangerous infections with HIV and HPV viruses.

The negative correlation between the quality of the parental relationship and different types of promiscuous sexual relationship has also already been reported by some authors of psychological research (Jemmott and Jemmott, 1992; Donenberg et al., 2002; Rodgers, 1999; Surbey and Conohan, 2000; Pettit et al., 2001; Barber and Harmon, 2002; Ream and Savin-Williams, 2005; Donenberg et al., 2006; Wight et al., 2006; Surbey, 2008;). We would like to know to what extent can sexual promiscuity be linked with certain dimensions of personality and their facets, i.e. to what extent can sexual promiscuity be explained by models of personality.

Findings from evolutionary psychology also confirm that from their perspective promiscuity is justified and grounded developmentally (Buss, 2009). During the last ten years or so there has also been some research into promiscuity from the perspective of the scientific psychology of personality (Schmitt, 2004; Schmitt and Shackleford, 2008; Jonason et al., 2009; Jonason et al., 2010; Jonason et al., 2011). But such studies are still rare and testify to the complexity of the

phenomenon.

Markey and Markey (2007) found a linear relationship between dominance and promiscuity. While they found a linear positive relationship between dominance and promiscuity, there was a quadratic relationship between warmth and coldness in relation to promiscuity, with two extremes at both emotionally warmest and emotionally coldest individuals. These findings are very important, since they help us to understand, why some other psychological research indicated that some promiscuous individuals can be extroverted on the one hand (and thus emotionally warm – Eysenck 1971; 1976; Barnes et al., 1984; Schenk and Pfrang, 1986; Snyder, Simpson and Gangestad, 1986, Costa et al., 1992; Zuckermann, 1994; Pinkerton and Abramson, 1996; Schmitt, 1996; Buss and Shackelford, 1997; Wright and Reise 1997; Wright, 1999; Cooper et al., 2000; Schmitt and Buss, 2001; Miller et al., 2004; Schmitt and Shackelford, 2008), yet antagonistic on the other hand as well as (disagreeable and thus emotionally cold – Wright and Reise, 1997; Schmitt and Buss, 2000; Miller et al., 2004; Schmitt and Shackelford, 2008). The authors (Markey and Markey, 2007) have concluded that people in general could be promiscuous for two very contrasting reasons. Cold individuals may practice promiscuity, regardless of and at the same time fearing rejection by their primary long term partner – in contrast to extroverted and warm individuals who see the sexual act as a generous activity that promotes opportunity for an exchange of love, affection, intimacy and friendship with as many people as possible (Markey and Markey, 2007).

Sexual promiscuity, besides causing emotional problems in human relationships, is objectively speaking a risky sexual behaviour, directly connected to some serious social, emotional and material problems that are connected with the use of drugs or alcohol before or during sex, number of sexual acts without using a condom, giving birth at an early age, sex outside one's primary relationship, and early sexual initiation (Miller et al, 2004). Sexual promiscuity also connects to alcohol intoxication (Paul et al, 2000), hence further possible problems that stem from negative emotions, which are a direct consequence of later regret about losing control and sober decision-making about the way and form of sexual mating (Miller et al, 2004).

Promiscuity has however in psychological scientific literature been somewhat diversely and loosely defined. It has been implied in two main constructs: there is short-term mating, which is connected to short-term mating strategies (Buss, 2009), and it has also been subsumed within the concept and construct of sociosexuality (SOI – Simpson and Gangestad, 1991; SOI-R – Penke in Asendorpf, 2008). It can be used both to denote the actual behaviour (i.e. as random and casual sexual mating), or the attitudes or proneness towards such behaviour. These two dimensions, namely the attitudes towards such sexual behaviour (promiscuousness) and the actual behaviour (promiscuity) were finally successfully separated by Penke and Asendorpf (2008).

Although we have defined sexual promiscuity as sexual activity with unknown partners, where one-night stands predominate, we are also interested to assess the proneness towards promiscuity in sexual behaviour. We have used the term “promiscuousness” to mean either the intention to behave promiscuously or to mean promiscuous attitudes. Promiscuous attitudes are something “we stand upon” (standpoints) – which means that this is possibly something that we advocate and possibly support as well. This concerns the approval of promiscuous behaviour or promiscuity, and value judgments about promiscuity, as well as (non)viability of such behaviour in individuals, and (non)determination about performance of this activity, as well as the question of whether we want promiscuity in our life or not.

We would like to test the psychoanalytic thesis on promiscuity (Regovec, 2007; 2011) and see, if indeed the two types, that are also in psychological research similarly described by Markey and Markey (2007) do could exist. If they do, we would like to explore some of their psychological characteristics, especially in terms of the psychology of personality.

Uvod

Jungovsko psihoanalitično tezo o promiskuiteti sem že predstavil v tej reviji (Regovec, 2007), nekaj let kasneje pa tudi v znanstveni monografiji (Regovec, 2011). Njene osnovne predpostavke se nanašajo na arhetipske dimenzije promiskuitete, ki so jih poznali že v stari Grčiji in ki so jih v klasični dobi opisovali s podobama vélikih očetov, ki sta v odnosu oče in sin: Zeusa oziroma Jupitra in Kronosa oziroma Saturna. Oba sta bila vladarja in zato vélika organizatorja življenja – čeprav eden star, restriktiven in konservativen, drugi pa mlad, ekspanziven in napreden.

Na to, da ima promiskuiteta arhetipski značaj, kaže več dejavnikov. Eden glavnih je *numinozni karakter* promiskuitetne izkušnje, o kateri redno poročajo ljudje, ki jo prakticirajo. Numinosum in tremendum pa sta glavni dimenziji arhetipske izkušnje (Jung, 1902-1954). Drugi je prisilni karakter – za katerega se zdi, da v tem primeru ne izhaja iz nevroze, temveč iz globljih plasti duševnosti. Da promiskuiteta ni nevrotična aktivnost, sem sicer že pokazal na drugem mestu (Regovec, 2014).

V tem članku bom povezal jungovsko psihoanalitično tezo z rezultati psihološkega raziskovanja konstruktov, ki so blizu promiskuiteti, npr. kratkoročno spolno občevanje, socioseksualnost in zakonska (partnerska) nezvestoba. Pokazal bom, da je smiselno raziskovanje morebitnih »tipov« tovrstnega spolnega obnašanja, saj obstajajo klastri ali kombinirani »tipi« višje ekstravertnosti, nižje prijetnosti in nižje vestnosti, ki bi utegnili biti pomembni za razumevanje promiskuitete. Zaključil bom s predpostavko, da bi jungovska psihoanalitična teza o promiskuiteti utegnila pomeniti primeren okvir za nadaljnje raziskovanje psiholoških značilnosti in tipov promiskuitete pri obeh spolih.

Kronos, Ojdip in saturnski tip promiskuitete: hladna, skrita, temna, moška

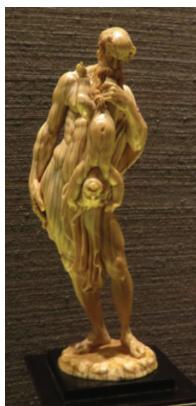
Kronos ali Saturn je upodabljal konservativnost, pa tudi požrtnost (uspel je pogoltniti vse svoje otroke, razen najmlajšega Zeusa-Jupitra), pa strah pred razvojem in novim kraljem, ki bi ga nadomestil oziroma izpodrinil. S Saturnom je bila tradicionalno povezana temna plat človeške narave – predvsem pohota, pohlep, čustveni hlad in krutost, pa tudi manipulativnost, maščevalnost nad očetom in drugimi avtoritetnimi figurami (Kronos-Saturn je skopil svojega očeta Urana, v kar ga je naščuvala njegova mati Gea). Gre za dinamiko onemogočanja svojega očeta.

Kronos je v starogrških upodobitvah sicer božja podoba vélikega očeta, kar kaže na njegovo relativno oddaljenost od običajnih ljudi. Je univerzalni vladar, ki vlada s območja nesmrtnosti in s tem predstavlja eno od prapodob oziroma arhetipov vélikega očeta. V grški mitologiji pa obstaja tudi njegova paralela v obliki vladarja-smrtnika. To je sloviti Ojdip, ki je uresničil starodavno saturnsko idejo očetomora. Očeta, katerega nikoli ni (pre)poznal, je do smrti zabodel na križišču ceste, ki je vodila v Tebe. S svojo enako nepoznano materjo Jokasto, ki se ga je (enako kot njegov oče, ki se je bal prerokbe, da ga bo ubil lastni sin) odrekla ob rojstvu, se je znašel v strastnem spolnem odnosu in postal kralj-odrešenik, ki je s svojo inteligenco razvozlal uganko velike sfinge, ki je bila grozila mestu. Medtem ko je bil urok nad kolektivom izničen, pa je Ojdi-

pa najtežja preizkušnja šele čakala.

Oba, Saturn in Ojdip sta bila promiskuitetna. Promiskuiteta je bila v obeh primerih skrivna, čeprav pri Saturnu zanalašč, pri Ojdipu pa skrivna v smislu tega, da je bila skrita Ojdipovi zavesti. Partnerka, ki je bila popolnoma neznana, je bila tako privlačna – psihoanalitično gledano – tudi zato, ker mu je bila genetsko tako podobna – in vendarle hkrati psihološko popolnoma nepoznana. V Ojdipovem mitu, ki ga je Freud (1886-1939) ustoličil kot ustanovni mit psihoanalize, tako najdemo nepričakovano saturnsko povezavo med incestom in promiskuiteto. Spolni akt v Ojdipovem primeru je hkrati incest in promiskuiteta. Partnerka je hkrati neznana in je hkrati v genetskem smislu karseda blizu. Do te mere, kot je partnerka oziroma partner v nekem odnosu neznana oziroma neznan, do te mere je ta odnos v vsebinskem smislu promiskuiteten. Gre za pravilo oziroma definicijo promiskuitete, ki velja ne glede na to, ali gre za srečanje za eno noč ali pa za dolgoletno stabilno partnersko razmerje. Psihoanalitično gledano je mera, do katere je partnerka oziroma partner neznana oziroma neznan, vsebovana v meri, do katere ni bil prepoznan oziroma psihološko gledano izpolnjen in razvit odnos z osebno materjo oziroma osebnim očetom.

Saturnska oblika promiskuitete je v osnovi hladna in pri Saturnu tudi preračunljiva. Vélíki oče Saturn je v svoji pohoti skrivoma zalezoval dekleta in nimfe. Njegova promiskuiteta je morala biti skrivna, saj si zaradi svojega statusa vélikega očeta in kralja ni mogel privoščiti, da bi trpele njegova socialna persona, status in avtoriteta. Konec koncev je bil Saturn zelo nedemokratičen vladar. Vladal je v tako imenovani Zlati dobi, v kateri je njegovo ljudstvo sicer imelo zadovoljene vse svoje potrebe. Gre za skoraj vse potrebe – razen potrebe po razvoju in spremembi. Gre za v času in prostoru kristalizirano zamrznjeno stanje, ki se ga ne sme spreminjati ali presegati. Saturn nastopa v trdni obrambi strukture, ki jo je kot vélíki organizator sam vzpostavil, zato si ne more privoščiti javnega izleta v stran. Pravila, ki jih je sam vzpostavil, zato krši tajno, v naglici in preračunljivo. Dobro preceni in psihopatsko manipulira z nimfo Filiro, ki se na begu pred njim spremeni v kobilo. Preseneti jo in se nanjo povzpne v obliki konja. Produkt tega združenja je groteskna podoba kentavra (pol konja, pol človeka) z neozdravljivo rano Kirona, ki je kmalu po rojstvu postal sirota, saj sta se ga oba starša kruto in nemilostno odrekla.

Slika 1: Kronos, ki žre enega od svojih otrok (Adam Lenckhardt, 1640, Art Gallery of Ontario (AGO), Toronto, Kanada).

V saturnskem mitu torej naletimo na hladen, preračunljivi, manipulativen in psihopatski vidič promiskuitete, ki jo nato Ojdip uresniči na nezaveden, to je nehoten, nepremišljen in najbrž tudi nekoliko prisilen (kompulziven) način. Skratka, psihoanalitično gledano ga zaradi pomanjkanja primarnega odnosa z genetsko materjo v incest porine arhetipska dinamika saturnske promiskuitete. Ko se zave, kaj se je zgodilo, promiskuiteta in incest prenehata. Zaradi spoznanja, ki je prodrlo v zavest, nastopi huda anksioznost. Promiskuiteta ni več potrebna. Mati je prepoznana. Njegova slepota glede incesta in promiskuitete se končno lahko somatizira in postane transparentna – kar je v mitu upodobljeno s tem, da se Ojdip po strahotnem spoznanju fizično oslepi. Slepota, ki tedaj postane zunanja in s tem vidna oziroma prepoznana, sovpada s pričetkom njegovega dolgotrajnega in samotarskega notranjega potovanja. Gre za proces, ki ga še dandanes opravljamo v psihoterapiji in psihoanalizi.

Dokler obstaja promiskuitetno obnašanje, psihoterapija in psihoanaliza morda sploh nista potrebni. Da spolno udejstvovanje zmanjšuje tesnobo pri povsem »normalnih« ljudeh, je psihoanaliza ugotovila že zelo zgodaj (Klein, 1932). Saturnska dimenzija promiskuitete med drugim torej deluje tudi kot preprečitev oziroma zaščita pred psihološkim delom na sebi in s tem pred razvojem osebnosti in njeno preobrazbo, ki je sestavni del vsake kakovostne globinske psihoanalitične obravnave.

Zeus in jupiterski tip promiskuitete: topla, dobrohotna, biseksualna, androgina

Saturnov edini potomec, ki ga je Saturnova žena in njegova mati Rea rešila pred tem, da bi ga oče požrl, je bil mladi Zevs-Jupiter. Namesto njega mu je takoj po njegovem rojstvu Rea podtaknila kamen, ki ga je stari pohotnež zavitega v rjuho nemudoma požrešno pogoltal. Mladega Jupitra je nato na Kreti v tajnosti dojila koza Amalteja in na začetku življenja je bil sirota zelo šibak. Ko pa je dosegel zgodnjo odraslost, je nenadoma postal zelo močan. Vrnil se je k staršem. Mati Rea je pripravila bljuvni napitek, s pomočjo katerega je Saturna prisilila, da je izbruhal svoje otroke. Le-ti so nato v desetletni vojni premagali starega tirana. Upokojiti se je moral na rajske otoke.

Slika 2: Zevs (rimska kopija po grškem originalu, cca 450 pr. n. št., Kraljevski ontarijski muzej (ROM), Toronto, Kanada).

Jupiter je kot mladi kralj zavladal v tako imenovani Olimpijski dobi. Zlata doba je bila končana in ljudje so se spet lahko razvijali in napredovali. Jupiter je sicer zagovarjal rast in razvoj

– vendar samo do meja, ki jih je kot veliki organizator sam postavil. Primer nekoga, ki jih je drzno prestopil, je bil Prometej, ki je ukradel olimpski ogenj in ga dal ljudem. Zevs ga je kruto kaznoval tako, da ga je vklenil na Kavkaz. Malce podobno je bilo tudi z Jupitrovo promiskuiteto, po kateri je slovel. Edinole njemu je bilo dovoljeno, da je lahko spal s komerkoli – z boginjami, s smrtnicami, in celo smrtniki. Najbolj znani primer Jupitrove homoseksualne promiskuitete je trojanski princ Ganimed, ki ga je Zevs ugrabil, odletel z njim na Olimp, in ga naredil za svojega ljubimca in točaja. Ganimedovemu očetu je v zameno podaril konje. Dobro je poskrbel ne samo za svoje številne ljubimke, temveč tudi za svoje potomce in potomke – polbogove in polboginje, ki so nastali vsled njegove pestre promiskuitetne dejavnosti.

Jupitrova promiskuiteta je bila odprta, dobrohotna, topla, ekstravertna, biseksualna, vestna, čustveno stabilna, in domena relativnega blagostanja vseh vpletenih. Bila je povezana s hudomušnimi šalami in dovtipi. Vélíki oče, dobrohotni diktator si je promiskuiteto lahko privoščil zaradi svojega položaja in virov, s katerimi je razpolagal. Že zato, ker je imel veliko pod palcem, mu je marsikatera smrtnica lažje in hitreje podlegla.

Obe arhetipski obliki promiskuitete sta torej povezani z arhetipsko dinamiko vélíkih očetov, vélíkih organizatorjev, katerih moč presega osebnostne dimenzije posameznika. Oba vélíka očeta kršita meje, ki jih prej sama postavita. Gre za značilen naboj, ki ga srečamo pri vseh arhetipskih figurah. Le-te delujejo z nivoja kolektivnega nezavednega. Ne pripadajo nikomur posebej, a vendarle imajo moč, da se pod določenimi osebnostnimi in situacijskimi pogoji lahko pričnejo izražati skozi posameznika.

Pri jungovski arhetipski psihodinamični analizi velja pravilo, da v primerih (ki so lahko tudi situacijsko pogojeni), kadar je moč ego-zavesti premajhna oziroma prešibka, se zgodi, da namesto individuumove odločitve za določeno dejavnost prične delovati arhetipska dinamika oziroma dinamika arhetipa – ki pa je pogosto nevarna, saj individuum potisne v neprostoovoljno in prisilno funkcioniranje. Videli smo, da je v Ojdipovem primeru v tem oziru bistveno pomanjkanje primarnega odnosa z genetsko materjo; ravno to pomanjkanje je bilo odločilno za to, da se je v njegov odnos z materjo vrinila promiskuiteta oziroma ničelno poznavanje matere je vodilo v incestno obliko promiskuitete – kjer le-ta služi funkciji prepoznavanja osebne matere. Promiskuiteta je v takšnem primeru edini mogoči način vzpostavljanja odnosa – pa četudi poskuša vzpostaviti odnos na povsem telesni oziroma seksualni ravni.

Da so otroci, ki so imeli stabilnejše odnose s starši v svojem otroštvu, kasneje v življenju tudi dejansko manj incestni, je sicer tudi znanstveno dokazano (Erickson, 1993). Razvojnopsihološko raziskovanje je prineslo ugotovitev, da je v tem smislu še posebej pomembno obdobje do 5. leta starosti. Najmočnejši prediktor tveganega spolnega obnašanja (v smislu števila spolnih partnerjev) je grobo in nepredvidljivo okolje v tem obdobju. Enake razmere v obdobju med 6. in 16. letom pa tega vpliva nimajo (Simpson idr., 2012).

Promiskuiteta je bila v antičnem svetu, pa tudi kasneje, predvsem oziroma celo izključno domena bogov in ne ljudi – kar pa seveda ne pomeni, da se tudi v resnici ni izvajala. Moramo se zavedati, da so bili moralni predpisi glede promiskuitete precej jasni. Spolna promiskuiteta se je kot človekova dejavnost s seksualno revolucijo legalizirala šele v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Zgodilo se je nekaj izjemnega. Padle so meje dovoljenega spolnega obnašanja, ki so bile do tedaj v zgodovini vedno dokaj trdno in jasno postavljene (Regovec, 2011).

Evolucijsko pogojena povezava med promiskuiteto in incestom

Nagnjenost moških k promiskuiteti se izkazuje tudi v tem, da so pri incestu storilci v večini moški. Tudi incest med očetom in hčerko je mnogo pogostejši od tistega med materjo in sinom. Poleg tega so deklice dva do trikrat bolj verjetno žrtve incesta kot dečki (Buss, 1994).

Obstaja tudi evolucijsko pogojen sorodstveni mehanizem, ki pomeni, da bližina v otroštvu »ubije« seksualno privlačnost – kar je v skladu s tem, da evolucija potrebuje eksogamne odnose za razvoj. Endogamno občevanje je zaradi smrtonosnih alelov evolucijska stranska pot in incest pomeni genetsko katastrofo. Ta evolucijska zakonitost pa je zelo zanimiva ravno za proučevanje promiskuitete. Ugotovljeno je bilo, da imajo otroci, ki sicer niso v medsebojnem sorodu, a so bili v otroštvu vzgajani skupaj, težave pri spolni konzumaciji zakona, imajo manj otrok, večja je stopnja ločitev ter – več skačejo čez plot (Wolf, 1970; Wolf in Huang, 1980).

Ugotovljeno je bilo tudi, da tisti otroci, ki so odrasčali v očetovi odsotnosti, verjetneje puberteto doživijo prej, se verjetneje bolj zgodaj spolno udejstvujejo in se bolj poslužujejo kratkoročnega spolnega občevanja¹ (Surbey in Conohan, 2000; Surbey, 2008). Številne študije so ugotovile povezanost negativnih odnosov² na relaciji roditelj-otrok in tveganega spolnega obnašanja (Ream in Savin-Williams, 2005). Negativen učinek na zgodnjo promiskuiteto ima tudi starševska permisivnost³ (Donenberg idr., 2006; Donenberg idr., 2002; Jemmott in Jemmott, 1992). Negativni učinek na adolescentno promiskuiteto ima tudi visoka starševska kontrola⁴ (Rodgers, 1999; Pettit idr., 2001), medtem ko se zdi, da primeren starševski monitoring pomaga na primeren način regulirati adolescentovo spolno obnašanje (Barber in Harmon, 2002). Na primer, na škotskem vzorcu adolescentov, ki so jih opazovali med 13. ali 14.-im do 15. in 16. leta, je bilo ugotovljeno, da je bil nizek starševski monitoring povezan z zgodnim začetkom spolne dejavnosti pri dečkih in dekletih. Nizek starševski monitoring pa je pomenil tudi več spolnih partnerjev pri dekletih (Wight idr., 2006).

Promiskuiteta bi torej v naštetih primerih pomanjkljivega oziroma neprimernega odnosa na relaciji roditelj-otrok utegnila nastopati v vlogi »poskusa doživeti eksogamni odnos« – kar bi lahko smatrali za evolucijsko pogojeni mehanizem, katerega funkcija je preprečiti incest.⁵ Po drugi strani pa bi to ugotovitev lahko s psihoanalitičnega vidika obravnavali tudi kot dokaz za to, da je promiskuiteta najmanj mogoča tam, kjer osebo najbolj poznamo – kajti promiskuiteta bi s psihoanalitičnega vidika načeloma lahko potekala tudi znotraj partnerskega odnosa (Rego-vec, 2011). Namreč, do te mere, do katere partnerke oziroma partnerja ne poznamo, do te mere konzumiramo seksualni odnos z »neznanko« oziroma »neznancem« (kar je *per definitionem* promiskuitetno). To sicer ne rešuje problemov v partnerskem življenju, jih pa včasih kratkoročno pomirja (Klein, 1932) – podobno kot učinkujejo tudi ostale promiskuitetne konzumatorne aktivnosti (obsesivno nakupovanje, prenajedanje, ipd.). Skratka, omenjeno ugotovitev bi lahko interpretirali tudi v smislu, da ker so se omenjeni pari zaradi skupnega otroštva medsebojno tudi najbolj poznali, so medsebojno lahko konzumirali najmanj promiskuitete. To na svoj način potrjujejo tudi druge študije, ki jih opisujemo v poglavju o psihoanalitični dimenziji promiskuitete. V tem smislu je incest promiskuitetno dejanje – ker zapolnjuje praznino, ki je bila nastala v okviru endogamnega odnosa zaradi pomanjkljivega oziroma ničelnega odnosa z osebnim roditeljem.

Skratka, na povezanost med promiskuiteto in incestom je v zadnjem času pokazala tudi psihoanaliza sama. Vsebinska psihoanalitična povezava med promiskuiteto in incestom je naslednja: Incest mnogo pogostejše nastopa tam, kjer je prišlo do prekinitve primarnega odnosa na relaciji roditelj-otrok. V tem smislu je promiskuiteta poskus incestnega prepoznanja neznanega

drugega, ki je notranjepsihično gledano – v resnici roditelj oziroma sorojenec (Regovec, 2011).

Po jungovski psihoanalitični logiki pa bi poleg razvojne promiskuitete, ki nastopa v adolescenci in zgodnji odrasli dobi, obstajala še arhetipska, to je prosta ali nevezana promiskuiteta. Njena dinamika je podobna, le da ni vezana na določeno razvojnopsihološko obdobje. Do podobne ugotovitve pa so prišli tudi seksološki strokovnjaki:

»Povsem mogoče je, da se nekateri adolescenti vključujejo v spolne dejavnosti z več partnerji zato, ker eksperimentirajo z odraslimi vlogami. Toda, ko se adolescenca konča, in vstopijo v legitimne odrasle vloge, se njihovo eksperimentiranje z multiplimi spolnimi partnerji konča [...] Z vključevanjem v dejavnosti, ki v njihovih očeh definirajo odraslost, adolescenti iščejo način uveljavljanja svoje neodvisnosti in avtonomije glede na kontrolo odraslih. Spet drugi adolescenti pa se vključujejo v tvegane spolne dejavnosti v kontekstu dinamike svojih drugih težav, ki izvirajo iz ranega otroštva. Mogoče pa je tudi to, da se drugi adolescenti ne bodo udeleževali tveganega spolnega občevarja in bodo svoj tir definirali kasneje v življenju.« (Lansford idr., 2010: 655).

Ali to pomeni, da je promiskuiteta vedenjska lastnost, ki se polno razvije šele nekoliko kasneje v življenju in ne že v adolescenci?

Definicija promiskuitete in dosedanja psihološki znanstveno-raziskovalni konstrukti, ki so blizu promiskuiteti

Promiskuiteto Websterjev slovar (1993) definira kot: 1.: a) »nediskriminatorno druženje«, in b) kratka ali slučajna [spolna] izmenjava ali relacija, in kot 2. promiskutetno spolno združenje. Etimologija besede promiskuiteta je zanimiva. Beseda izhaja iz latinske besede *promiscuus*, ki je sestavljena iz »pro«, ki pomeni »naprej« + »miscere«, ki pomeni »mešanje«. Promiskuiteta bi torej tudi pomenila »nediskriminatorno mešanje«.

Promiskuiteto sem sam definirjal kot spolno občevarje z neznanimi drugimi (Regovec, 2011). Ta definicija se naslanja izključno na človekovo dokaj razširjeno spolno udejstvovanje v postmoderni dobi tako pri moških kot pri ženskah, kjer vsaj v določenem življenjskem obdobju redno prihaja do slučajnostnega in anonimnega spolnega občevarja. Promiskuiteta se pojavlja pri vseh treh poglavitnih seksualnih usmeritvah (heteroseksualnost, homoseksualnost, biseksualnost). V strokovni literaturi je opisana tudi kot del poliginije, pa tudi poliandrije, čeprav je iz virov jasno, da se pojavlja tako pri monogamiji, poligamiji, kot tudi pri nevezanih (samskih) osebah.

Promiskuiteta pa je bila do pred kratkim v psihološki znanstveni literaturi definirana precej ohlapno in neenotno. Uporabljena oziroma vključena je predvsem v dveh pojmihi oziroma konstruktihi: Na eni strani gre za kratkoročno spolno občevarje (angl. short-term mating), ki je povezano s tako imenovanimi kratkoročnimi seksualnimi strategijami (Buss, 2009), na drugi pa je vsebovana oziroma združena z ostalimi pojmi v konstruktu socioseksualnosti (SOI – Simpson in Gangestad, 1991; SOI-R – Penke in Asendorpf, 2008). V obeh primerih se pojem promiskuitete neenotno uporablja bodisi kot dejansko spolno obnašanje (torej kot naključno in priložnostno spolno občevarje), bodisi kot stališča oziroma opredeljenost do takšnega spolnega občevarja.

Drugi problem, ki pa sta ga že primerno obdelala Schmitt in Buss (2000) in ki se tiče merjenja promiskuitete pa tudi seksualnosti v celoti, je leksične narave. Ugledna raziskovalca ugotavljata, da medtem ko je velikih pet dimenzij osebnosti uspešno osnovanih na leksičnih študijah, je te-

meljna narava spolnosti iz njih izpadla. Gre za 12 izključitvenih kriterijev, ki so jih pri leksičnih študijah psihologije osebnosti uporabljali leksični raziskovalci (Goldberg, 1982, po Schmitt in Buss, 2000). Specifično gre za naslednja izključitvena kriterija, ki sta v tem smislu ključna: »povezava s spolnostjo« in »obrobni pojmi«. Po principu prvega kriterija je izpadel pridevnik »promiskuiteten«, po principu drugega pa na primer »prešušniški«. Zaradi tega so dimenzije osebnosti, ki jih uporabljamo, izrazito nespolne. Da bi lahko ugotovila dimenzije individualnih razlik na področju seksualnosti in analizirala spolne faktorje, sta Schmitt in Buss s kombinacijo leksičnih in evolucijskih pristopov izbrala 67 spolnih pridevnikov. Slengovskih besed – zaradi njihove omejene uporabe in omejenega razumevanja, kaj točno pomenijo – sta se izogibala. Uporabila sta predvsem dlje časa uporabljane spolne besede. Na podlagi eksploratorne faktor-ske analize sta ugotovila obstoj sedmih faktorjev: *spolna privlačnost*, *relacijska ekskluzivnost*, *orientacija na spolne sheme (gender orientation)*, *spolna restriktivnost*, *erotofilna dispozicija*, *čustveni vložek in spolna orientacija*. Izkazalo se je, da je promiskuiteta skupaj z zakonsko (partnersko) nezvestobo sestavni del relacijske ekskluzivnosti.

Na podlagi zgoraj opisane factorske raziskave sedmih faktorjev seksualnosti, ki jo je opravil z Bussom (Schmitt in Buss, 2000), je Schmitt (2004) nekoliko kasneje pokazal, da je na osnovi identificiranja osebnostnih korelacij s promiskuiteto na eni ter z zakonsko (partnersko) nezvestobo na drugi, mogoče smiselno razlikovati med obema dejavnikoma. Faktor nezvestobe sestavljajo pridevniki kot so »prešušniški« in »nezvest«. Le-ti so tipično povezani z romantično prevaro in varanjem primarnega dolgoročnega partnerja oziroma partnerke. Dejavniki promiskuitete pa je vseboval pridevniki kot »razvraten« in »promiskuiteten« – kar pa samo zase ne implicira nezvestobe. Schmitt ugotavlja, da je na primer nekdo lahko promiskuiteten, četudi v resnici nima dolgoročne partnerke oziroma partnerja. Ali pa, nekdo je lahko nezvest in zaradi tega še ni promiskuiteten. Skratka, promiskuitetno spolno obnašanje – medtem ko nismo vpleteni v dolgotrajni intimni odnos – ni nujno tudi indikator romantične prevare. Velja tudi obratno: Nekdo je lahko nezvest(a), ampak samo za kratek čas in to samo z eno partnerko (partnerjem) izven obstoječega dolgotrajnega odnosa. V tem oziru njegova (njena) nezvestoba ni promiskuitetna v smislu menjavanja več partnerk oziroma partnerjev. Skratka, s čustvi prežeta izvenzakonska afeta ne more biti indikator generalizirane promiskuitete.

Na vzorcu 44 parov je Schmitt ugotovil, da se s subkomponentama relacijske ekskluzivnosti (torej z nezvestobo in promiskuiteto) povezujejo različni tipi osebnostnih lastnosti. Pokazalo se je, da so bili nezvesti bolj neorganizirani in nezanesljivi (in s tem bolj neprijetni in nevestni), medtem ko se je izkazalo, da je bilo pri promiskuitetnih teh značilnosti nekoliko manj. Jasno se je tudi pokazalo, da so promiskuitetni bolj ekstravertni, pri nezvestih pa tega ni bilo moč ugotoviti. Gre torej za diferencialne osebnostno-spolne povezave, ki lahko pojasnijo nekatere temeljne razlike med promiskuiteto in nezvestobo. Rezultate je Schmitt potrdil še na velikem mednarodnem vzorcu 10 svetovnih regij. Ugotovil je, da je v globalnem smislu nizka prijetnost oziroma neprijetnost močnejši prediktor nezvestobe kot pa splošni atribut promiskuitete. V nekoliko šibkejši meri velja enako tudi za nizko vestnost oz. nevestnost. Promiskuiteta pa je bila v večini svetovnih regij povezana z večjo ekstravertnostjo, medtem ko je bila korelacija ekstravertnosti z nezvestobo bodisi nepomembna, ali pa precej manjša od njene korelacije s promiskuiteto.

Schmittovi izsledki so zelo pomembni za našo definicijo promiskuitete, saj nam pomagajo razumeti njeno pravo naravo. Schmittove ugotovitve v resnici potrjujejo pravilnost naše definicije. Namreč, pri nezvestobi gre, psihodinamično gledano, za cepljenje čustvene investicije na dva objekta – medtem ko smo promiskuitetno stanje in agiranje skušali opisati s pomočjo notranje praznine, to je s pomanjkanjem čustvovanja (Regovec, 2011). Menjavanje več partnerk

oziroma partnerjev nujno pomeni, da pri tem čustvene investicije skoraj ni, saj bi bila tako obsežna investicija v psihično ekonomskem smislu nemogoča. Če to komentiramo z jungovskega psihoanalitičnega vidika, bi lahko trdili, da je to popolnoma psiho-logično, saj gre pri delovanju arhetipa za tipično ne-čustveno funkcioniranje⁶ – iz razloga, ker je takrat onemogočeno funkcioniranje osebnega nezavednega (osebno nezavedno sicer v normalnih pogojih omogoča čustveno procesiranje in s tem sprotno osebno čustveno odzivanje in reflektiranje, tipično pa deluje tudi vest oziroma njen glas). Zakonitosti takšne psihodinamike tudi pojasnjujejo, zakaj je temna trojica (Machiavellizem, psihopatija in narcisizem) povezana z oblikami kratkoročnega spolnega občevanja (Jonason idr., 2009; Jonason idr., 2011).

Promiskuiteta iz vidika teorije navezanosti

Zanimivo je tudi dosedanje proučevanje promiskuitete v luči teorije navezanosti. Shaver in Hazan (1988) sta ponudila nekaj napovedi glede spolnega obnašanja v povezavi s stili navezanosti. Varno navezani izkusijo večjo medsebojno intimnost in užitek v spolnih odnosih, medtem ko se izogibajoče navezani nagibajo k promiskuiteti – zato, da bi lahko ohranili čustveno razdaljo. Anksiozno navezani pa uporabljajo seks zato, da bi zadovoljili svoje potrebe po varnosti in ljubezni. Feeney in Noller (1990) sta deloma potrdila te hipoteze: Posamezniki z anksiozno navezanostjo so imeli sicer pogostejše, intenzivnejše in hitrejše fizične in čustvene romantične afere, ampak tisti z izogibajočim se slogom so imeli več priložnostnih afer (Feeney idr., 1993).

Na tej podlagi je Paul s sodelavci (2000) predvidevala, da je globlja podlaga priložnostnega seksa povezana s strahom pred intimo. Proučevala je spolno zapletanje med študenti. Razdelila jih je v tri skupine: tiste, ki se niso zapletli, tiste, ki so se spolno zapletli s pomočjo nekoitalnih spolnih dejavnosti in tiste, ki so bili koitalno spolno dejavni. Ugotovila je, da ima prva skupina pomembno večje samospoštovanje od drugih dveh, ki sta bili promiskuitetno dejavni. Pripadniki prve skupine so bili tudi pomembno manj ekshibicionistični in so imeli manjši strah pred lastno destruktivno impulzivnostjo, skupaj z bolj izrazitim varnim slogom navezanosti. Posamezniki, ki so prakticirali koitalno promiskuiteto, so imeli večjo impulzivnost in eros, ter nižje izogibanje škodi in nižjo potrebo po varovanosti v primerjavi z ostalima skupinama. Alkoholno-zastrupitvena simptomatologija je bila večja v promiskuitetnih skupinah. Pokazala se je tudi pomembna povezava med koitalno dejavnimi in izogibajočim slogom navezave. Avtorica zaključuje, da je priložnostni seks očitno povezan z visoko impulzivnostjo, manjšo skrbjo za osebno varnost, nizko odvisnostjo od drugih, močno erotičnim in strastnim pristopom do odnosov – in seveda, z izogibajočim tipom navezanosti (Paul idr., 2000).

Promiskuiteta in promiskuitivnost

Čeprav smo spolno promiskuiteto definirali kot spolno *občevanje* z neznanimi partnerkami oziroma partnerji, pri čemer gre pretežno za enkratne stike (»za eno noč«), nas zanima tudi *nagnjenost* k promiskuiteti oziroma stališča, prepričanja in vedenjske namere, ki obstajajo glede promiskuitetnega obnašanja. Nagnjenost k promiskuiteti oziroma promiskuitetna stališča smo poimenovali z besedo »promiskuitivnost« (angl. »promiscuousness«). Odnos med promiskuiteto, promiskuitivnostjo in moderatorji, ki vplivajo na njun odnos, je kot kaže precej kompleksen in raznolik. Glavni moderatorji, ki vplivajo na prediktivno moč promiskuitivnosti pri napovedovanju promiskuitete, so spol, starost, izobrazba, zakonski (partnerski) status, spolna usmerjenost in moška psihopatija.

Vloga dominantnosti pri napovedovanju promiskuitete

Da je dominantnost (ki je posledica višjega statusa), ki je sicer tudi evolucijsko psihološko povezana z višjim socialnim statusom, privlačna, je dokazal že Buss (1989), a kot po pričakovanjih samo pri moških. Perusse (1993) je ugotovil, da socialni status pri moških napoveduje njihove spolno občevalne možnosti. Mazur, Halpern in Udry (1994) so pri adolescentih, ki so s svojim videzom delovali dominantno, ugotovili zgodnejše spolno občevanje. Cunningham, Barbee in Pike (1990) pa so prišli do tega, da so moški obrazi privlačni takrat, kadar delujejo dominantno in/oziroma zrelo. Vse to pomeni, da je pri dominantnih moških večja privlačnost povečevala število priložnosti za kratkoročno spolno občevanje.

V evolucijskem smislu je dominantnost v smislu fizičnega videza kot tudi v smislu socialnega statusa (tudi bogastva) najbrž delovala privlačno na ženske, saj je označevala sposobnost moškega za pridobivanje materialnih virov zanje in njihove potomce. To bi bilo najbrž pomembno tudi pri kratkoročnem spolnem občevanju (Buss in Schmitt, 1993, Gangestad in Simpson, 1990, po Bogaert in Fisher, 1995). Dominantnost bi lahko imela tudi vpliv na motivacijo moških po iniciiranju več spolnih stikov (Bogaert in Fisher, 1995). Tudi novejša raziskava Gangestada in sodelavcev (2004) je pokazala, da pri izbiri kratkoročnega partnerja ženske dajo več na evolucijsko pogojene znake, ki kažejo na genetsko kvaliteto kandidatov – in dominantnost je eden izmed znakov, po katerih ženske večinoma povsem nezavedno presojajo genetsko primernost kandidatov za kratkoročno spolno občevanje oziroma za promiskuiteto.

Na linearen odnos med dominantnostjo in promiskuiteto sta naletela tudi Markey in Markey (2007), ki sta raziskovala promiskuiteto v povezavi z medosebnim slogom. Gre za odnose med štirimi različnimi dejavnostmi spolnega občevanja (enominutno neprekinjeno poljubljanje z ustnicami, ročna manipulacija golih partnerjevih genitalij, oralna manipulacija partnerjevih genitalij in koitus) ter tako imenovanim *medosebnim krožiščem* (Interpersonal Circumplex – IPC), čigar glavni komponenti sta dominantnost in toplina. Na pozitivni strani medosebnega krožišča med toplino in dominantnostjo se nahaja ekstravertnost (45° desno od vertikale, katere vrh predstavlja dominantnost), med dominanco in hladnostjo pa se nahaja neprijetnost (45° levo od vertikale). Medtem ko sta za dominantnost in promiskuiteto avtorja ugotovila linearen pozitiven odnos, pa sta pri toplini in hladnosti v odnosu do promiskuitete naletela na kvadraten odnos – z dvema ekstremoma kvadratne parabole pri čustveno najtoplejših in čustveno najhladnejših posameznikih.

Ugotovitve te raziskave so zelo pomembne, saj nam pomagajo razumeti, kako to, da so nekatere druge raziskave pokazale, da so promiskuitetni posamezniki lahko po eni strani ekstravertni (in s tem topli – Eysenck 1971; 1976; Barnes idr., 1984; Schenk in Pfrang, 1986; Snyder, Simpson in Gangestad, 1986; Costa idr., 1992; Zuckermann, 1994; Pinkerton in Abramson, 1996; Schmitt, 1996; Buss in Shackelford, 1997; Wright in Reise 1997; Wright, 1999; Cooper idr., 2000; Schmitt in Buss, 2001; Miller idr., 2004; Schmitt in Shackelford, 2008), po drugi pa tudi antagonistični (neprijetni, in s tem hladni – Wright in Reise, 1997; Schmitt in Buss, 2000; Miller idr., 2004; Schmitt in Shackelford, 2008). Avtorja (Markey in Markey, 2007) zaključujeta, da so ljudje promiskuitetni očitno iz dveh zelo kontrastnih nagibov oziroma vzrokov: Glede na povezovalno med medosebno hladnostjo in izogibajočim življenjskim slogom, ki je že bil ugotovljen pri socioseksualno nerestriktivnih posameznikih (Gallo idr., 2003), je povsem mogoče, da imajo hladni posamezniki številne spolne partnerje, medtem ko se zaradi strahu pred slabim ravnanjem in strahu pred zavrnitvijo s strani dolgoročnega partnerja oziroma partnerke izmikajo dolgotrajnim partnerstvom (Bartholomew in Horowitz, 1991). Ampak Markey in Markey zaključujeta, da

je enako mogoče tudi to, da čustveno hladni posamezniki na spolni akt gledajo kot na sebično dejanje in nimajo težav s tem, da iščejo užitek ne glede na svojega primarnega dolgotrajnega partnerja – v kontrastu s toplimi in ekstravertnimi posamezniki, ki spolni akt smatrajo za radodarno dejanje, ki omogoča priložnosti za izmenjavo ljubezni, afektov, intime in prijateljstva s čim več ljudmi (Markey in Markey, 2007).

Markey in Markey sta edina znana avtorja, ki poleg negativne, hladne in nevarne promiskuitete omenjata tudi drugo obliko promiskuitete, ki je izraz topline in naklonjenosti. Njuna interpretacija dveh tipov promiskuitete pa se dobro pokriva s psihoanalitično tezo o promiskuiteti (Regovec, 2011), ki počiva na starogrškem tradicionalnem arhetipskem modelu. V psihoanalitični tezi o promiskuiteti je seveda implicirana tudi dominantnost (ki jo, kot smo videli, s promiskuiteto povezuje več različnih raziskovalcev), saj gre za arhetipsko dinamiko dveh velikih očetov – kraljev, ki sta imela absolutni status moči in bogastva. Javna skrivnost je, da so na podoben način še dandanes promiskuitetni nekateri vladarji in drugi mogotci.

Zaključek

Zaključil bom s predstavitvijo vprašanja, ki sem ga vzel za izhodišče svoje raziskave, ki jo bom predstavil v naslednji številki Kairosa. Glede na psihoanalitično tezo o promiskuiteti (Regovec, 2007; 2011) na eni strani ter na ugotovitve nekaterih psiholoških raziskovalcev (Markey in Markey, 2007) me je zanimalo, ali lahko potrdim obstoj nekaterih tipov promiskuitete, glede katerih dva izmed vodilnih psiholoških raziskovalcev na področju raziskovanja kratkoročnega spolnega občevarja priporočata nadaljnje raziskovanje (Schmitt in Shackelford, 2008). Psihoanalitična teza se sicer okvirno že pokriva z ugotovitvami nekaterih psiholoških raziskovalcev glede obstoja hladnega in toplega tipa promiskuitete (Markey in Markey, 2007), vendar sem v zvezi s tem želel pridobiti nadaljnje informacije, ki bi bolj razvejano opisale resnično naravo promiskuitete in njenih morebitnih tipov.

Moje raziskovalno vprašanje se glasi: Ali bi lahko s pomočjo znanstveno empiričnega kvantitativnega raziskovanja potrdili obstoj hladnega in toplega tipa promiskuitete, ki ju predvidevata psihoanalitična teza o promiskuiteti (Regovec, 2007, 2011) na eni strani, na drugi pa dosedanje raziskovalno delo nekaterih psiholoških raziskovalcev (Markey in Markey, 2007)? Zanima me tudi – v kolikor ta dva tipa obstajata – kakšne so njune psihološke lastnosti v bolj podrobnem smislu?

Literatura

- Barber, B. K. in Harmon, E. L. (2002). Violating the self: Parental psychological control of children and adolescents. In B. K. Barber (Ed.), *Intrusive parenting: How psychological control affects children and adolescents* (pp. 15–52). Washington, DC: American Psychological Association.
- Barnes, G. E., Malamuth, N. M., in Cheek, J. V. P. (1984). *Personality and sexuality. Personality and Individual Differences*, 5, 159–182.
- Bartholomew, K. in Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226–241.
- Bogaert, A. F., Fisher, W. A. (1995). Predictors of University Men's Number of Sexual Partners. *The Journal of Sex Research*, 32, 2, 119–130.
- Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 countries. *Behavioral and Brain Sciences*, 12, 1–49.

- Buss, D. M. (1994). *The Evolution of Desire, Strategies of Human Mating*. New York: Basic Books, A Division of Harper Collins Publishers. Inc.
- Buss, D. M. (2009). *Evolutionary Psychology, The New Science of the Mind*, Pearson Education Inc, publishing as Allyn & Bacon.
- Buss, D. M., Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100, 204-232.
- Buss, D. M., Shackelford, T. K. (1997). Susceptibility to infidelity in the first year of marriage. *Journal of Research in Personality*, 31, 193-221.
- Cooper, M. L., Agocha, V. B., in Sheldon, M. S. (2000). A motivational perspective on risky behaviors: The role of personality and affect regulatory processes. *Journal of Personality*, 68, 1059-1088.
- Costa, P.T., Jr., Fagan, P. J., Piedmont, R. L., Ponticas, Y., in Wise, T. N. (1992). The five-factor model of personality and sexual functioning in outpatient men and women. *Psychiatric Medicine*, 10, 199-215.
- Cunningham, M. R., Barbee, A. P. in Pike C. L. (1990). What do women want? Facialmetric assessment of multiple motives in the perception of male physical attractiveness. *Journal of Personality and Social Psychology* 1, 59, 61-72.
- Diener E., Emmons R. A., Larsen R. J., Griffin S. The Satisfaction with Life Scale (1985). *Journal of Personality Assessment*, 49, str. 71-75.
- Donenberg, G. R., Emerson, E., Bryant, F. B., in King, S. (2006). Does substance use moderate the effects of parents and peers on risky sexual behaviour? *AIDS Care*, 18, 194-200,
- Donenberg, G. R., Wilson, H. W., Emerson, E., in Bryant, F. B. (2002). Holding the line with a watchful eye: The impact of perceived parental monitoring on risky sexual behavior among adolescents in psychiatric care. *AIDS Education and Prevention*, 14, 138-157.
- Erickson, M. T. (1993). Rethinking Oedipus: An Evolutionary Perspective of Incest Avoidance. *American Journal of Psychiatry*, 150: 411-416.
- Eysenck, H. J. (1971). Hysterical personality and sexual adjustment, attitudes and behavior. *Journal of Sex Research*, 7, 274-281.
- Eysenck, H.J. (1976). *Sex and personality*. London: Open Books.
- Feeney, J. A. in Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 281-291.
- Feeney, J. A. in Noller, P. (1993). Adolescents' interaction with the opposite sex. Influence of attachment style and gender. *Journal of Adolescence*, 16, 169-186.
- Freud, S. (1886-1939): *The Standard Edition of the Complete Works of Sigmund Freud*. New York: Norton, 1953.
- Gallo, L. C., Smith, T. W. in Ruiz, J. M. (2003). Attachment style: Circumplex descriptions, recalled developmental experiences, self-representations, and interpersonal functioning in adulthood. *Journal of Personality*, 71, 141-181.
- Gangestad, S. W., in Simpson, J. A. (1990). Toward an evolutionary history of female socio-sexual variation. *Journal of Personality*, 58, 69-96.
- Gangestad, S. W., Simpson, J. A., Cousins A. J., Garver-Apgar, C. E. in Christensen, P. N. (2004). Women's preferences for male behavioral displays change across the menstrual cycle. *Psychological Science*, 15, 203-207.
- Goldberg, L. (1999): »A broad-bandwidth, public domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several five-factor models.« In: I. Mervielde, I. Deary, F. DeFruyt, and F. Ostendorf (eds.), *Personality Psychology in Europe*, Volume 7, 7-28. Tilburg, The Netherlands: Tilburg University Press.
- Goldberg, L. R. (1982). From Ace to Zombie: Some explorations in the language of personality. V: C. D. Spielberg in J. N. Butcher (ur.), *Advances of personality assesment* (Vol. 1, 203-

234). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Jemmott, L. S., in Jemmott, J. B. (1992). Family structure, parental strictness, and sexual behavior among inner-city Black male adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 7, 192–207.

Jonason P. K., Valentine K. A., Li N. P., Harbeson C. L. (2011). Mate-selection and the Dark Triad: Facilitating a short-term mating strategy and creating a volatile environment, *Personality and Individual Differences*, 51, 759–763.

Jonason, P. K., in Webster, G. D. (2010) The Dirty Dozen: A Concise Measure of the Dark Triad. *Psychological Assessment*, 22, 2, 420–432.

Jonason, P. K., Li N. P., Webster G. D. in Schmitt D. P. (2009) The Dark Triad: Facilitating a Short-Term Mating Strategy in Men. *European Journal of Personality*, 23, 5–18.

Jung, C. G. (1902-1954). The Collected Works (I-XIX). London: Routledge in Kegan, 1979.

Kalichman, S. C. in Rompa, D. (2001). »The Sexual Compulsivity Scale: Further Development and Use with HIV-Positive Persons.« *Journal of Personality Assessment*, 76, 379-395.

Klein, M. (1932). The Effects of Early Anxiety-Situations in the Development of the Girl. In: *The Psycho-Analysis of Children*. London: Vintage, 1997.

Lansford, J. E., Yu, T., Erath, S., Pettit, G. S., Bates, J. E., in Dodge, K. A. (2010). Developmental precursors of number of sexual partners from age 16 to 22, *Journal of Research on Adolescence*, 20, 651-677.

Markey, P. M. in Markey, C.N. (2007). The interpersonal meaning of sexual promiscuity. *Journal of Research in Personality*, 41, 1199-1212.

Mazur, A., Halpern, C. in Udry, J. R. (1994). Dominant looking male teenagers copulate earlier. *Ethology and Sociobiology*, 15 87-94.

Musek, J. (2000). *Nova psihološka teorija vrednot*. Ljubljana: Educy.

Ostovich, J. M. (2004). *Validation of a new, brief measure of sex drive*. Neobjavljena doktorska disertacija, Univerza Pensilvanije, ZDA.

Paul, E. L., McManus, B., and Hayes, A. (2000). "Hookups": Characteristics and correlates of college students' spontaneous and anonymous sexual experiences. *Journal of Sex Research*, 37, 76-88.

Penke, L., in Asendorpf, J. B. (2008). »Beyond global sociosexual orientations: A more differentiated look at sociosexuality and its effects on courtship and romantic relationships.« *Journal of Personality and Social Psychology*, 95, 1113-1135.

Perusse, D. (1993). Cultural and reproductive success in industrial societies: Testing the relationship at the proximate and ultimate levels. *Behavioral and Brain Sciences*, 16, 267-322.

Pettit, G. S., Laird, R. D., Bates, J. E., Dodge, K. A., in Criss, M. M. (2001). Antecedents and behavior-problem outcomes of parental monitoring and psychological control in early adolescence. *Child Development*, 72, 583–598.

Pinkerton, S. D., in Abramson, P. R. (1996). Decision making and personality factors in sexual risk-taking for HIV/AIDS: A theoretical integration. *Personality and Individual Differences*, 19, 713-723.

Ream, G. L., Savin-Williams, R. C. (2005). Reciprocal Associations Between Adolescent Sexual Activity and Quality of Youth-Parent Interactions. *Journal of Family Psychology*, 19, 2, 171-179.

Regovec, M. (2007). Ko seks ni več tabu: jungovska analiza promiskuitete. *Kairos*, 1, št. 1/2, 71-82.

Regovec, M. (2011). *The Promiscuity Papers*, Carmel, California: The Fisher King Press.

Regovec, M. (2014). Is Promiscuity a Neurotic Activity or was Freud right? *Differences between the Sexes*. Anthropos. Ljubljana.

Regovec, M. (2015). *Osebnostne dimenzije in spolna promiskuiteta*. Neobjavljeno doktorsko delo, Univerza v Ljubljani, Slovenija.

- Rodgers, K. B. (1999). Parenting processes related to sexual risk-taking behaviors of adolescent males and females. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 99–109.
- Schenk, J., Pfrang, H. (1986). Extraversion, neuroticism, and sexual behavior: Interrelationships in a sample of young men. *Archives of Sexual Behavior*, 15, 449–455.
- Schmitt, D. P. (1996). A lexical analysis of human sexuality: Examining the psychological structure and developing an empirical measure of individual differences in sexual description. *Dissertation Abstracts International*, 56, 12-B. (UMI No. 95011-095).
- Schmitt, D. P. (2004). The Big Five Related to Risky Sexual Behaviour Across 10 World Regions: Differential Personality Associations of Sexual Promiscuity and Relationship Infidelity. *European Journal of Personality*, 18: 301-319.
- Schmitt, D. P. in Buss, D. M. (2000). Sexual dimensions of Person Description: Beyond or Subsumed by the Big Five? *Journal of Research in Personality*, 34, 141-177.
- Schmitt, D. P. in Buss, D. M. (2001). Human mate poaching: Tactics and temptations for infiltrating existing mateships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 894- 917.
- Schmitt, D. P. in Shackelford, T. K. (2008). »Big Five Traits Related to Short-Term Mating: From Personality to Promiscuity across 46 nations.« *Evolutionary Psychology*, 6(2):246-282.
- Shaver, P. in Hazan, C. (1988). A biased overview of the study of love. *Journal of Social and Personal Relationships*, 5, 473-501.
- Simpson J. A., Gangestad S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: Evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 870-883.
- Simpson, J. A., Griskevicius V., I-Chun Kuo, S., Sung, S., Collins, W. A. (2012). »Evolution, Stress, and Sensitive Periods: The Influence of Unpredictability in Early Versus Late Childhood on Sex and Risky Behaviour.« *Developmental Psychology*, 48: 3, 674-686.
- Simpson, J. A., in Gangestad, S. (1986). Personality and sexual relations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5, 1, 181-190.
- Spence, J. T., Helmreich, R., in Stapp, J. (1974). The Personal Attributes Questionnaire: A measure of sex role stereotypes and masculinity-femininity. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 4, 43.
- Surbey, M. K. (2008). Selfish genes, developmental systems, and the evolution of development. In: *Foundations of evolutionary psychology*. Crawford, C. (ur), Krebs, D. (ur). New York: Taylor & Francis Group/Lawrence Erlbaum Associates, 137-149, 521.
- Surbey, M.K. in Conohan, C.D. (2000). Willingness to engage in casual sex: The role of parental qualities and perceived risk of aggression. *Human Nature*, 11, 4, 367-386.
- Webster's Third Dictionary (1993). Chicago: Merriam-Webster Inc. geslo: promiscuity.
- Wight, D., Williamson, L., in Henderson, M. (2006). Parental influences on young people's sexual behaviour: A longitudinal analysis. *Journal of Adolescence*, 29, 473–494.
- Wolf A. P. (1970). Childhood association and sexual attraction: a further test of the Westermarck hypothesis. *American Anthropologist*, 72, str. 503-515.
- Wolf A. P., Huang Chien-shan (1980). *Marriage and Adoption in China, 1845-1945*. Stanford: Stanford University Press.
- Wright, T. M. (1999). Female sexual behavior: Analysis of Big Five trait facets and domains in the prediction of sociosexuality. *Dissertation Abstracts International*, 59, 10-B. (UMI No. 95008-111).
- Wright, T. M., in Reise, S. P. (1997). Personality and Unrestricted Sexual Behavior: Correlations of Sociosexuality in Caucasian and Asian College Students. *Journal of Research in Personality*, 31, 166–192.
- Zuckermann, M. (1994). *Psychobiology of Personality*. New York: Cambridge University Press.

Opombe

¹Čeprav ne moremo reči, da gre pri tej ugotovitvi za potrditev psihoanalitične teze o promiskuiteti (Regovec, 2011), pa je le-ta vsaj v skladu z njo. Psihoanalitično gledano se tam, kjer je roditelj odsoten oziroma pomanjkljivo prisoten, konstelira arhetipska podoba starša iz kolektivnega nezavednega – v tem primeru vélikega očeta. Da je konstelacija in s tem arhetipska dinamika vélikega očeta eden od »krivcev« za promiskuiteto je osnovna trditev omenjene psihoanalitične teze.

²V psihoanalitičnem smislu »negativni odnos« seveda pomeni pomanjkanje toplega, avtentičnega, spontanega – to je pozitivnega odnosa oziroma z eno besedo kar – odnosa.

³Psihoanalitično gledano je tudi starševska permisivnost v resnici pomanjkanje odnosa na relaciji roditelj-otrok.

⁴Ibidem.

⁵Poskus vzpostavitve eksogamnega odnosa bi v tem primeru, psihoanalitično gledano, nastopal zaradi pomanjkanja endogamnega odnosa oziroma zaradi njegove neprimernosti in pomanjkljivosti oziroma nezadostnosti. Predolgo vztrajanje pri takšnem endogamnem odnosu bi namreč pomenilo nevarnost incesta. Odpor pred incestom pa je evolucijsko in zato genetsko pogojen in s tem nezavedno konsteliran, kar bi razložilo mladostnikov odpor pred roditeljem in beg v zgodnje promiskuitetno obnašanje.

⁶V resnici gre v psihoanalitičnem smislu za delovanje iz kompleksa, ki je tako imenovano agiranje namesto običajnega reagiranja na dražljaje, ki so sestavni del notranjepsihičnih ter zunanjih okoliščin in razmer. Kompleks je po jungovski psihoanalitični definiciji »kratek stik« med arhetipsko vsebino in osebnim nezavednim, okrog katerega so nalepljene življenjske izkušnje, spomini, vtisi in fantazije – ki pa so večino časa nezavedne.